

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

รายงานผลการจัดอันดับ The Global Competitiveness Report 2013-2014 ของ World Economic Forum-WEF ต่อบรรณการศึกษไทยชี้ว่าการศึกษไทยนับตั้งแต่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ถึงระดับมหาวิทยาลัย มีคุณภาพต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านอย่าง สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ลาว เป็นต้น ผลจากการจัดอันดับทำให้เห็นว่า การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ได้ ละเลยการอ่าน ซึ่งรากของปัญหาและผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของเด็กจะมีความสัมพันธ์กับการอ่าน มี ข้อมูลและงานวิจัยระบุว่า เด็กไทยมีปัญหาด้านการอ่าน อ่านหนังสือไม่ออก อ่านติด ๆ ขัด ๆ ซึ่ง ปัญหาด้านการอ่านจะโยงไปถึงเรื่องการเขียน การวิเคราะห์ การจับใจความ การวิพากษ์ การแสดง ความคิดเห็น จึงส่งผลถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (อุษณีย์ อนุรุทธิวงศ์, 2556) และจากผลการ ประเมินเรื่องการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ตามโครงการประเมินนักเรียนนานาชาติ ซึ่งมีการ ประเมิน จาก กลุ่ม ประเทศ OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) 34 ประเทศ และประเทศเข้าร่วมโครงการอีก 31 ประเทศ ประเทศไทยอยู่ในลำดับ ที่ 50 และมีแนวโน้มว่าระดับคุณภาพการศึกษาไทยจะลดลงเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่า เกิดอะไรขึ้นกับ การศึกษาไทย เช่น ความสามารถในการอ่านของนักเรียนไทยร้อยละ 74 อยู่ในระดับภาษาไทยที่ใช้ งานไม่ได้ มีเพียงร้อยละ 26 เท่านั้นที่สามารถใช้งานได้ เท่ากับว่าอ่านมากแต่ไม่สามารถนำไปใช้งานได้ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องแก้ไข (พงศ์เทพ เทพกาญจนา, 2555) ขณะที่ปัญหาความอ่อนแอด้าน การอ่านของเด็กกำลังเป็นปัญหาระดับชาติและส่งผลให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เมื่อเข้าสู่ระดับชั้นที่สูงขึ้น หากปล่อยปัญหาดังกล่าวโดยไม่มีแนวทางแก้ไข อาจทำให้เด็กส่วนหนึ่งไม่ ประสบผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา ซึ่งหมายถึง ความล้มเหลวของระบบการ เรียนการสอนภาษาไทย และระบบการศึกษาโดยภาพรวมอีกด้วย แนวทางการแก้ปัญหาการอ่านไม่ ออกของเด็ก จึงมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบ

ภาษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นเครื่องมือสำหรับการคิด ซึ่งจะ นำไปสู่พัฒนาการทางเขาวนปัญญาในขั้นสูง เป็นเครื่องมือการสื่อสาร ทั้งในการแสดงออกถึงความ ต้องการ ความรู้สึกนึกคิด และข่าวสาร อีกทั้ง ยังเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ โดยเป็นสื่อกลางที่ ช่วยให้ผู้สามารถถ่ายทอดความคิดที่เป็นนามธรรมได้ การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ

ทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง การวางแผนการจัดประสบการณ์ทางภาษาควรเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจว่า การจัดประสบการณ์มีความหมายที่กว้างกว่าการสอน หรือการถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นการจัดเตรียมทุกอย่างเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทางภาษา และควรทำความเข้าใจด้วยว่า การเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับการรู้หนังสือ (Literacy) ซึ่งหมายถึงปฏิสัมพันธ์ทางสติปัญญาที่มีความซับซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อ่านกับข้อความ และระหว่างความรู้เดิมกับข้อมูลใหม่ และการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัยเป็นการรู้หนังสือที่อยู่ในระยะแรกเริ่ม (Emergent literacy) เป็นการเรียนรู้ของเด็กก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การมีทักษะการรู้หนังสืออย่างเป็นทางการ (Sowers, 2000; Tompkins, 1997) การจัดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงต้องวางแผนให้ครอบคลุมทั้งเรื่องภาษาและการรู้หนังสือในระยะแรกเริ่ม โดยแผนดังกล่าวจะต้องเหมาะสมกับพัฒนาการทางภาษาและการรู้หนังสือของเด็ก และมีลักษณะบูรณาการ ให้เด็กได้ใช้ภาษาอย่างมีความหมายเป็นรายบุคคล

จากทักษะการอ่านของเด็กซึ่งเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมด้านการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการฝึกตั้งแต่ช่วงปฐมวัย โดยเด็กควรมีประสบการณ์ในการอ่านผ่านเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ เด็กในวัยนี้จะซึมซับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้ง่ายและรวดเร็ว ครูควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและเคยชินกับการอ่านหนังสือจนพัฒนาเป็นนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ส่งเสริมทักษะการฟัง กระตุ้นจินตนาการและความคิดรวบยอด เป็นการพัฒนาศักยภาพสมองผ่านการอ่าน เด็กที่อ่านหนังสือได้ปกติจะมีความเชื่อมโยงกันของสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ และสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษา องค์ประกอบพื้นฐานหลักที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือถูกต้องได้แก่ การที่เด็กมีจำนวนคำศัพท์มากในสมอง รู้จักเสียงในภาษาสิ่งแวดล้อม รู้จักตัวอักษรและสัญลักษณ์ การปลูกฝังการรักการอ่านอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การเล่น การพูดคุย เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กมีจำนวนคำศัพท์มากในสมอง รู้จักเสียงในภาษาสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการอ่านหนังสือ มีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (สุรพงศ์ อัมพวงษ์, 2557)

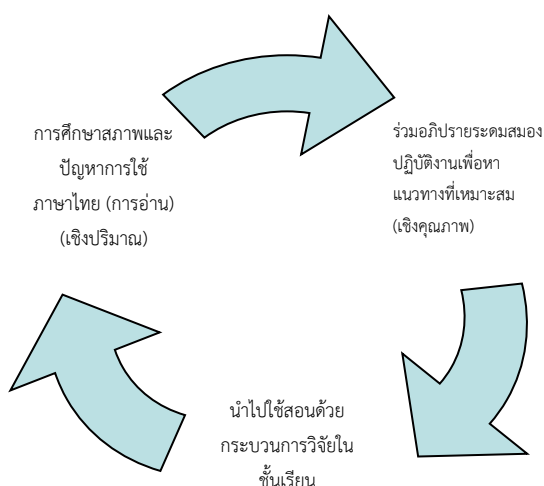
จากประเด็นความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาการอ่าน และพัฒนารูปแบบวิธีสอนทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัย อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายคือเด็กอ่านออกตามมาตรฐานที่กำหนด มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง และธำรงรักษาสมบัติอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาการอ่านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีสอนทักษะการอ่านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยรูปแบบวิธีสอนทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี กระบวนการดังนี้

มีขอบเขตโครงการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

1. โดยการศึกษาสภาพและปัญหา ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ดังนี้
 - ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านหลักสูตร (สื่อและแหล่งเรียนรู้สถานศึกษา หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้) ปัจจัยด้านครูผู้สอน (วิธีการสอนของครู ความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการสอน) ปัจจัยด้านเด็กนักเรียน (การสนับสนุนของผู้ปกครอง ความพร้อมในการเรียนรู้ การทบทวน)
 - ตัวแปรตาม คือ สภาพและปัญหาการอ่านของเด็ก และวิธีสอนทักษะการอ่านภาษาไทย
2. ร่วมอภิปรายและวิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการอ่านของเด็ก พร้อมทั้งระดมสมอง และปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางวิธีสอนทักษะการอ่านภาษาไทยของเด็กปฐมวัย ที่เหมาะสม

โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยแยกแบ่งกลุ่มโรงเรียนตามการปฏิบัติงานของสำนักงาน เขต 6 กลุ่ม

ขอบเขตประชากร

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

ประชากร ได้แก่ ครูปฐมวัย โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 50 สำนักงานเขต โดยแบ่งกลุ่มโรงเรียนตามการปฏิบัติราชการของสำนักงานเขต เพื่อให้การปฏิบัติราชการมีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ กลุ่มกรุงเทพกลาง กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มกรุงเทพเหนือ กลุ่มกรุงเทพตะวันออก กลุ่มกรุงธนเหนือ กลุ่มกรุงธนใต้ (สำนักงานการศึกษา, 2556) มีครูปฐมวัย จำนวน 1,959 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ

ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ตามจำนวนกลุ่มของสำนักงานเขต จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 1 คน รวมจำนวน 6 คน และครูปฐมวัย ตามจำนวนกลุ่มของสำนักงานเขต จำนวน 6 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน รวม 24 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ ปัจจัยด้านหลักสูตร (สื่อและแหล่งเรียนรู้สถานศึกษา หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้) ปัจจัยด้านครูผู้สอน (วิธีการสอนของครู ความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการสอน) ปัจจัยด้านเด็กนักเรียน (การสนับสนุนของผู้ปกครอง ความพร้อมในการเรียนรู้ การทบทวน) ที่ต่างกัน มีสภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

สภาพและปัญหาการใช้ภาษาไทยของเด็กปฐมวัย หมายถึง สภาพและปัญหาของเด็กปฐมวัย ต่อการอ่านภาษาไทย ได้แก่ ไม่สามารถเปล่งเสียงตามคำบอก เปล่งเสียงไม่ถูกต้อง ไม่รู้จักพยัญชนะ สระ เป็นต้น

รูปแบบวิธีสอนทักษะการใช้ภาษาไทย หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อนำมาเป็นวิธีสอนการอ่านภาษาไทย สำหรับการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของเด็กปฐมวัย

ปัจจัยด้านหลักสูตร หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ สื่อและแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษา หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้

ปัจจัยด้านครูผู้สอน หมายถึง กระบวนการในการสอนของครู ได้แก่ วิธีการสอนของครู ความรู้ความสามารถ เทคนิควิธีการสอน

ปัจจัยด้านเด็กนักเรียน หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ การสนับสนุน ของผู้ปกครอง ความพร้อมในการเรียนรู้ การทบทวน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายคือ การจูงใจ ใฝ่ใจให้เด็กสนใจจะอ่าน และอ่านจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่านนั้น ครูจะต้องรู้จักวิธีการจัดและฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เพราะการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยองค์ประกอบทางด้านความรู้และความงาม คือ กิจกรรมที่จัดจะต้องมีทั้งให้เห็นภาพ ทำให้น่าดู เป็นที่ประทับใจ ดึงดูดให้ชมและจดจำไว้ได้นาน ก่อให้เกิดจินตนาการในใจของเด็กจนพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดี ๆ ต่อไป

ทักษะพื้นฐานในการอ่าน การอ่านคือการทำความเข้าใจกับตัวอักษรในหนังสือ ผู้อ่านรู้ว่าคำที่เขียนในหนังสือเป็นการถ่ายทอดข้อมูล เข้าใจว่าหนังสือมีการทำงานอย่างไร ต้องเปิดจากขวาไปซ้าย รูปภาพที่แสดงเป็นรูปประกอบคำในหนังสือนั้น เนื้อเรื่องมีการเริ่มต้น กลางเรื่องและตอนจบ ผู้อ่านรู้ว่าคำเกิดจากการนำตัวอักษรมาเรียงกันให้เกิดเป็นเสียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการพัฒนาระบบการศึกษาด้วยการสร้างเด็กให้มีศักยภาพด้านการอ่าน อันจะส่งผลถึงความเป็นเลิศทางสติปัญญา ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ทางสังคมโลกและดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ
2. เป็นรูปแบบสำหรับครูผู้สอน ในการนำวิธีการจัดการเรียนการสอนพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทยไปใช้ในการเพิ่มทักษะความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการเสริมสร้างให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อคุณภาพการศึกษา